

U susret novoj Strategiji vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018.–2023.

MR. SC. DAVOR VULETIĆ, SARAJEVO

Novembar 2018.

- Predsjedništvo BiH je 13. marta 2018. godine usvojilo *Strategiju vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018.–2023.* Ovom analizom nastoji se napraviti presjek usvojenog dokumenta te ga predstaviti široj javnosti i time pokrenuti opsežniju diskusiju o ovom pitanju. Njome se procjenjuje i da li nova strategija prati dešavanja u međunarodnim odnosima.
- Novom strategijom je predviđeno da BiH „aktivno prati Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku Evropske unije“. Kako bi se ovaj strateški cilj ostvario, Predsjedništvo i Vijeće ministara BiH treba da razmotre srednjoročna (petogodišnja) i dugoročna (desetogodišnja) ulaganja u jačanje mreže, s namjerom da se do 2028. uspostave diplomatska predstavništava na rezidencijalnoj osnovi u svim državama članicama EU-a, što podrazumijeva i dovoljna finansijska sredstva i stručne kadrove za pregovaranje, lobiranje i promociju BiH kao buduće države članice Evropske unije.
- Strategijom bi trebalo da se uspostavi jasna veza između raspoloživih resursa i oblika djelovanja, s jedne, i ciljeva koje nastoji ostvariti, s druge strane. U istom duhu predlagači moraju biti svjesni ograničenja Strategije te imati u vidu njene potencijalne učinke i odgovore drugih međunarodnih aktera. Neophodno je, dakle, kritički ocijeniti moguće tačke pucanja međunarodnih odnosa sa stanovišta unutrašnje političke klime u BiH i obaveznog nivoa angažiranosti (Bliski Istok, Iran, Kosovo, Rusija, Turska, Ukrajina), nadovezujući se na iskustva u sklopu dvogodišnjeg mandata zemlje kao nestalne članice Vijeća sigurnosti UN-a.
- Strategijom se nalaže i daljnja procjena obaveza BiH u svakoj strateškoj oblasti koja se tiče odnosa s EU-om, NATO-om i WTO-om, te aktivnosti u vezi s UN-ovim Programom održivog razvoja do 2030. Navedene procjene treba da urade nadležne bh. institucije. Pored toga, BiH mora utvrditi svoju poziciju u slučaju nemogućnosti ispunjenja obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) do isteka prijelaznog perioda.

U susret novoj Strategiji vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018.–2023.

MR. SC. DAVOR VULETIĆ, SARAJEVO

Sarajevo, 2018.

Sadržaj	
	Razlozi i ciljevi analize 5
	Uvod 5
	Vjetrovi promjene 2003.–2018. 7
	Globalna šahovska tabla 8
	Regionalni odnosi 9
	Mapa puta vanjske politike BiH 9
	Opći pravci iz 2003. i njihova realizacija 10
	Nova strategija – ciljevi i sve ostalo 12
	Nastavak kretanja ka punopravnom članstvu u EU naspram unutrašnje politike 12
	Aktiviranje i provođenje MAP-a naspram vojne neutralnosti 15
	Posvećenost vrijednostima UN-a 15
	Zaključci i preporuke 17
	Opće preporuke 17
	Konkretno preporuke 18
	Bibliografija 19

Razlozi i ciljevi analize

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je 13. marta 2018. godine usvojilo novu *Strategiju vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018.–2023.*¹ S obzirom na to da je postupak izrade i konsultacija prošao prilično nezapaženo, dokument zaslužuje da se o njemu prodiskutira bar *ex post*. Prije donošenja ove strategije *Opći pravci i prioriteti za provođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine*² iz 2003. predstavljali su jedini obavezujući dokument u vezi s prioritetima vanjske politike u prethodnih petnaest godina. U međuvremenu je došlo do promjene globalnog okruženja i BiH se ozbiljno uključivala u međunarodnu politiku kao nestalna članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija (UN) u mandatu 2010.–2011. godine. U periodu od 2003. naovamo zabilježena su dva pokušaja izrade nove strategije vanjske politike – prvi 2008. i drugi 2013. godine. Oba su bila neuspješna usljed nedostatka političke volje člana Predsjedništva BiH iz Republike Srpske (RS).

Ovom analizom nastoji se napraviti presjek usvojenog dokumenta, predstaviti ga javnosti i time pokrenuti širu raspravu o njemu. Njome se procjenjuje i da li *Strategija* prati dešavanja u međunarodnim odnosima, geopolitiku, regionalnu dinamiku, zadovoljenje međunarodnih obaveza iz SSP-a u vezi sa *Zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Evropske unije (ZVSP)*, kao i UN-ovih *Ciljeva održivog razvoja (COR)*. I na kraju, ovim se tekstom pokušava procijeniti da li je BiH iskoristila svoja iskustva u vanjskim poslovima i izradila politički dosljednu strategiju vanjske politike koja bi mogla odgovoriti na izazove koje donosi idućih pet godina.

Očekuje se da analiza pobliže upozna stručnjake za vanjsku politiku iz različitih ministarstava, organizacije građanskog društva (OGD) koje se bave pitanjima vanjske politike, međunarodne diplomatske predstavnike u BiH, međunarodnu razvojnu zajednicu te zvaničnike političkih stranaka

¹ Tekst *Strategije* dostupan je na službenoj stranici Predsjedništva BiH: <http://www.predsjednistvobih.ba/vanij/default.aspx?id=79555&langTag=bs-BA> – pristupljeno 26. 9. 2018.

² Tekst dokumenta dostupan je na službenoj stranici Ministarstva vanjskih poslova BiH: http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/osnovni_pravci_vanjske_politike_bih/?id=2 – pristupljeno 26. 9. 2018.

s ovom strategijom i njenim najznačajnijim odredbama. Pored toga, partneri na izradi analize žele je iskoristiti i kao polaznu osnovu za pokretanje šire rasprave o ovoj problematici.

Prema tome, naglasak će biti na sljedećim pitanjima koja usmjeravaju analizu:

- Kako se trenutni globalni, evropski i regionalni kontekst razlikuje od onog iz 2003., koji je bio značaj ranijih ciljeva vanjske politike i u kojoj mjeri su ti ciljevi ostvareni?
- Poređenje ciljeva utvrđenih u okviru nove strategije s ciljevima određenim drugim aktima koje je BiH dužna provoditi, odnosno koje će biti dužna da provodi kako napreduje na svome euroatlantskom putu, uz analizu mogućih učinaka Strategije na unutrašnje i vanjske odnose, prije svega u sigurnosnome, ali i u ekonomskom pogledu.
- Preporuke u pravcu poštivanja novog strateškog usmjerenja utvrđenog Strategijom i drugih međunarodnih obaveza zemlje, ako ono već nije ostvareno, razmatranje prednosti poštivanja toga strateškog usmjerenja te modaliteta za izbjegavanje internih političkih nesuglasica kada se jednom utvrdi jasna strategija.

Uvod

Vanjska politika je instrument koji država koristi da bi ostvarivala svoje interese u inostranstvu. Kao što to ističe Watson,³ ti interesi se odnose na ciljeve i potrebe vlasti, ali ujedno odražavaju i vrijednosti naroda. Ciljevi ove vrste mogu se javno obznaniti ili biti prešućeni, a ponekad se i deklarativni ciljevi razlikuju od stvarnih. Vanjske odnose jedne zemlje određuju i svakodnevne relacije, trenutne potrebe i zahtjevi kao i reakcije na pritiske i okolnosti.

U teoriji se vanjska politika provodi „onda kada se uzroci problema s kojima se suočavaju vlasti

³ Watson, Adam. *Diplomacy, the Dialogue between the States*. Taylor and Francis e-Library, 2005 (first published University paperback, Methuen & Co. Ltd 1984). Str. 21.

mogu naći izvan granica zemlje u mjeri u kojoj postupci drugih zemalja utiču na unutrašnje probleme države (i) kada javne politike jedne zemlje utiču i na druge zemlje”.⁴ Vanjsku politiku „određuju potrebe datog područja i ljudi koji žive na tome području”,⁵ međutim, iako je „odluke vanjskopolitičke prirode moguće donositi i u odnosu na dugoročne ciljeve (...), one znatno češće predstavljaju reakciju na vanjska dešavanja”,⁶ što je slučaj i s dinamičnim međunarodnim odnosima u posljednjih nekoliko decenija.

U tekstu koji je usvojilo Predsjedništvo BiH na početku se s pravom ističe sljedeće:

„Definiranje *Strategije vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018.–2023.* (u daljnjem tekstu: *Strategija*) sveobuhvatan je i zahtjevan proces. Od ključne važnosti (je) uključivanje svih ministarstava u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i drugih relevantnih institucija u Bosni i Hercegovini, kao i održavanje javnih konsultacija s akademskom zajednicom, nevladinim i poslovnim sektorom.”

U tekstu se navodi i da je Predsjedništvo Bosne i Hercegovine –

„na svojoj 24. redovnoj sjednici, održanoj 5. 5. 2016. godine, zadužilo Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine da, u saradnji s relevantnim institucijama Bosne i Hercegovine, pristupi izradi strategije. Zaključkom je formirana Radna grupa za izradu strategije koja se zadužuje da Predsjedništvu Bosne i Hercegovine dostavi načela i plan za izradu strategije, uključujući modalitete obavljanja konsultacija s predstavnicima institucija Bosne i Hercegovine, vanjskim ekspertima i predstavnicima akademske zajednice i relevantnih nevladinih organizacija”.

Ostaje, nažalost, nepoznanica kada, gdje i s kim su održane konsultacije. Objava informacije o

4 Ibid.

5 Ibid.

6 Ibid.

usvajanju nove *Strategije vanjske politike BiH* iznadila je medije, akademsku zajednicu, stručnjake i relevantne nevladine organizacije (NVO). Od maja 2016. do marta 2018. godine nije zabilježen nijedan javni događaj na kojem se raspravljalo o strategiji vanjske politike. Izuzetno mala zajednica stručnjaka koji se bave ovom problematikom u BiH sigurno bi znala za takav događaj da se zbio. Ako su javne konsultacije na temu vanjske politike bile moguće prije petnaest godina, onda nema razloga da se one ne dogode i u 2017. godini.⁷

Opći pravci i prioriteti za provođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine usvojeni su 26. marta 2003. godine. Uz pomoć Ureda *Friedrich-Ebert-Stiftunga* (FES) u BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH (MVP) provelo je 2001. i 2002. niz javnih rasprava s predstavnicima akademske i poslovne zajednice te NVO sektora u četiri bh. grada, dajući nacrt dokumenta koji je poslužio kao osnova za izradu *Općih pravaca*, kao vrhunac onoga što je u tome trenutku bilo moguće napraviti.

U uvodnom dijelu *Strategije vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018.–2023.* navodi se da je njeno definiranje „sveobuhvatno i zato što neminovno podrazumijeva dodatne aktivnosti koje bi trebalo da omoguće i unaprijede njeno provođenje (a to su donošenje *lex specialis* zakona o vanjskim poslovima Bosne i Hercegovine, analiza i racionalizacija diplomatsko-konzularne mreže i unutrašnje organizacije Ministarstva vanjskih poslova BiH, kao i izrada *strategije za promociju izvoza i privlačenje stranih direktnih ulaganja Bosne i Hercegovine*). Svaki od ovih koraka uslovljen je onim prethodnim i međusobno su isprepleteni kada je u pitanju provođenje *Strategije*”.

Čitajući ovo, stiže se utisak da je riječ o izjavi o odricanju odgovornosti za sva prevelika očekivanja od dokumenta za koji niz uslova i izgovora već na samom početku teksta *a priori* kazuju

7 Od deset stručnjaka i predstavnika akademske zajednice, odnosno relevantnih NVO-ova koji se bave analiziranjem vanjske politike a s kojima je obavljen razgovor, njih osam nije čulo za konsultacije; jedan državni službenik je bio uključen u izradu prednacrt dokumenta prije samih konsultacija, dok je drugi član akademske zajednice bio upoznat s planovima o održavanju konsultacija, ali im nije prisustvovao. Pretraživanje interneta i izvještaja medija nije pokazalo informacije o održavanju sličnog javnog događaja o ovoj tematici u periodu od maja 2016. do marta 2018. godine.

da će ostati samo to – očekivanja. U isto vrijeme, međutim, slijedi izjava koja se doima prilično pretenciozno:

„Prepoznajući i anticipirajući aktualna globalna kretanja i izazove, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine se odlučilo na reviziju *Općih pravaca i prioriteta za provođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine iz 2003. godine.*“

Navedena rečenica odaje utisak da niko do tog trenutka nije uvidio potrebu za novom strategijom vanjske politike. *Općim pravcima iz 2003.* je još 2008. godine bilo vrijeme da budu zamijenjeni. Imajući u vidu nestalno članstvo BiH u Vijeću sigurnosti UN-a 2010.–2011., prvo revidiranje *Općih pravaca* pokrenuto 2008. da se i ostvarilo, bilo bi u pravom trenutku da dokument može pomoći najznačajnije institucionalno uključivanje BiH u globalnu politiku. Niko tada nije mogao predvidjeti *Arapsko proljeće, Ukrajinu, Brexit* ili niz terorističkih napada diljem Evrope i kreirati strategiju vanjske politike koja bi odgovorila na takva dešavanja. Strategija vanjske politike služi za konsolidaciju državnih interesa kako oni ne bi bili zanemareni reakcijom države na nepredviđena vanjska dešavanja, a ne obrnuto. Jedine stvarno *anticipirane* aktivnosti koje Strategija prepoznaje su zapravo neophodni koraci ka Evropskoj uniji i Organizaciji sjevernoatlantskog ugovora (NATO) te regionalna saradnja, koji su svi odavno čvrsto utvrđeni.

Strategija bi strukturno mogla biti bolje organizirana da bi se izbjegle zabune, a stil pisanja bi trebalo više da prati formu službenog akta nego analize javne politike.

U *Uvodu*, označenom brojem jedan (1), navode se razlozi za donošenje *Strategije*, daje pregled ključnih međunarodnih dešavanja i ističe obavezu institucija da je provode. Slijedi potpoglavlje *Normativni okvir*, koje čini pet redaka i koje nalaže analizu kvaliteta i normativnu usklađenost drugih pravnih akata, što se prije svega odnosi na Zakon o vanjskim poslovima Bosne i Hercegovine. Ostavljen da nepovezano visi između *Uvoda* i *Dijela 2*, ovaj stav vjerovatno je bio ustupak profesionalnim

diplomatima u državnoj službi.⁸ Drugi dio – *Osnove strategije vanjske politike Bosne i Hercegovine* – sastavljen je od tri poglavlja,⁹ od kojih posljednje, naslovljeno *Stupovi vanjske politike Bosne i Hercegovine*, čine četiri potpoglavlja.¹⁰ Suštinski najzanimljiviji dio *Strategije* može se ustvari naći u prvom od tih potpoglavlja – *Sigurnost i stabilnost*, koje u okviru pet istoimenih tačaka obrađuje problematiku *Evropske unije, NATO-a, borbe protiv terorizma i svih oblika nasilnog ekstremizma, regionalne saradnje te bilateralne i multilateralne saradnje*. S obzirom na nepostojanje dijela 3 koji bi odredbe *Strategije* stavio u kontekst njihove provedbe, dokumentu, nažalost, nedostaje sveobuhvatan zaključak.

Ostavljajući po strani kvalitet i strukturu, nova strategija sa svojih jedanaest stranica znatno je obimnija od triju stranica *Općih pravaca* iz 2003. godine. S druge strane, *Opći pravci*, koje čine uvod i tri poglavlja¹¹ logičnog slijeda s jasnim instrukcijama, svojom strukturom su bliži tradicionalnom formatu službenog akta. (U nastavku teksta slijedi detaljnije poređenje sadržaja ovih dvaju dokumenata.)

Vjetrovi promjene 2003.–2018.

U ovom dijelu analize nastoji se ukratko odgovoriti na pitanja: *kako se trenutni globalni, evropski i regionalni kontekst razlikuje od onog iz 2003., koji je bio značaj ranijih ciljeva vanjske politike i u kojoj mjeri su ti ciljevi ostvareni?*

⁸ Od 2001. profesionalni diplomati lobiraju za usvajanje Zakona o vanjskim poslovima Bosne i Hercegovine koji bi prepoznao različite aspekte vanjskopolitičkog djelovanja, kao i poslove, prava i obaveze državnih službenika zaposlenih u Ministarstvu vanjskih poslova. Ti dugotrajni naponi, međutim, iznjedrili su svega nekoliko redaka u novoj strategiji u vidu obećanja da će taj zakon biti uvršten na listu stvari koje Predsjedništvo i Parlamentarna skupština BiH treba da urade.

⁹ To uključuje: *Načela vanjske politike Bosne i Hercegovine, Institucionalni okvir vanjske politike Bosne i Hercegovine i Stupove vanjske politike Bosne i Hercegovine.*

¹⁰ Ta potpoglavlja su: (a) *Sigurnost i stabilnost*, (b) *Ekonomski prosperitet*, (c) *Zaštita interesa državljana Bosne i Hercegovine u inostranstvu i međunarodnopravna saradnja* i (d) *Promocija Bosne i Hercegovine u svijetu.*

¹¹ Kratka preambula služi kao uvod koji prate *Načela vanjske politike Bosne i Hercegovine, Prioriteti vanjske politike Bosne i Hercegovine i Osnovni pravci i aktivnosti vanjske politike BiH.*

Globalna šahovska tabla

U posljednjih petnaest godina bili smo svjedoci ne samo promjena već pravih prevrata u globalnome, evropskom i regionalnom kontekstu. Evropska politika je od, u to vrijeme, prevladavajuće ideje otvorenog društva i ponovnog povezivanja Evrope pa preko vala *trećeg puta* socijaldemokratije došla do onoga što je u skorije vrijeme zamah desničarskog populizma. Institucionalno gledano, EU-15 je prerasla u EU-28 i prešla put od razgovora o ustavu EU-a koji je 2009. iznjedrio *Ugovor o funkcioniranju Evropske unije* (UFEU) do *Brexita*. Američka politika je napravila krug, počevši od George W. Busha, preko Baracka Obame do Donalda Trumpa. Intervencije i ratovi u Afganistanu i Iraku pokrenuti dešavanjima 11. 9. 2001. metastazirali su u sjevernoj Africi i na Bliskom istoku gdje je *Arapsko proljeće* srušilo režime koji traju već četiri decenije, dovodeći značajne države kao što su Libija i Sirija u stanje stalnih previranja i građanskog rata, dok su Egipat i Tunis teškom mukom opstali nakon ozbiljne borbe. Sve navedene zemlje su činile *dio rješenja* za mir na Bliskom istoku i *rat protiv terorizma* samo nekoliko godina prije početka njihovog kolapsa. I Liban je jedva izbjegao još jedan građanski rat, a Jordan je preklinjao za humanitarnu pomoć kako bi riješio pitanje stotina hiljada izbjeglica. Čelije Al-Qaide, talibani i ostaci nekadašnjih vojnih i policijskih snaga u Iraku postali su Islamska država Irak i Levant (IDIL), uništavajući teritorije i društva Afganistana, Iraka i Sirije te uzrokujući terorističke napade diljem Evrope, što je sve za posljedicu imalo stotine mrtvih i masovan priliv izbjeglica iz Afganistana, Iraka, Libije, Pakistana i Sirije u EU.

U Evropi je Ukrajina gotovo doživjela slom usljed unutrašnjih sukoba, pri čemu je Rusija iskoristila priliku i anektirala Krim. Sličan scenarij se 2008. dogodio i u dvije gruzijske pokrajine – Abhaziji i Južnoj Osetiji, čije je otcjepljenje podržala Rusija, iako formalno nisu postale dio Ruske Federacije. Evropska unija i SAD su reagirali ulaganjem protesta i marginalnim sankcijama bez stvarnih efekata. Vojna intervencija Saudijske Arabije u Bahreinu i Jemenu prošla je gotovo nezapaženo u globalnim okvirima. Rusija je odlučila ojačati svoju ulogu izvan granica nekadašnjeg SSSR-a poduzimanjem

vojne intervencije u Siriji protiv snaga koje su podržale Sjedinjene Države. Turska, kao članica NATO-a, također je željela preuzeti značajniju međunarodnu ulogu u svojoj tradicionalnoj sferi utjecaja. Nakon neuspjelog državnog udara našla je partnera u Rusiji, bez obzira na opasan incident s ruskim vojnim avionom i činjenicu da podržavaju suprotstavljene frakcije u Siriji. Turska se počela protiviti SAD-u, svojoj nekadašnjoj saveznici u NATO-u, tumačeći podršku SAD-a kurdskim borbama kao političko odobravanje ideje o kurdskoj državi kao protuuslugu za snažan otpor Kurda IDIL-u. Nedavno otvaranje ambasade SAD-a u Jerusalemu još više je narušilo bilateralne odnose između SAD-a i Turske, dok su Egipat i Saudijska Arabija ostali nijemi i djeluju isključivo u okvirima Organizacije islamske saradnje (OIS). Višegodišnji ekonomski i politički pritisak na Iran doveo je do sklapanja sporazuma kojim se iranski nuklearni program stavlja pod nadzor Međunarodne agencije za nuklearnu energiju (IAEA). Sjedinjene Američke Države su se 8. maja povukle iz *Zajedničkoga sveobuhvatnog akcionog plana za Iran* (ZSAP), dok Evropska unija želi ostati uključena i počinje balansirati u odnosima s Kinom i Rusijom. Pregovori o *Transatlantskome trgovinskom i investicijskom partnerstvu* (TTIP), nakon mnogo poteškoća, napokon su počeli davati plod da bi iz njih istupio značajan partner – SAD.

Mnogim zemljama je trebalo i do pet godina da se oporave od finansijske krize koja je 2008. godine uzdrmala svijet. Neke države članice EU-a, kao što je Grčka, bile su na rubu bankrota, dok su se druge, poput Portugala i Španije, donedavno borile s efektima te krize. Tokom cijelog perioda Kina je nastavila jačati svoj ekonomski i politički uticaj na globalnom planu i postala ozbiljan privredni partner nizu država članica EU-a, kao i država koje to žele postati putem inicijative *16+1*. Došlo je do novog političkog grupiranja u vidu *BRICS-a*,¹² asocijacije koja uživa uticaj u sklopu institucija UN-a. I na kraju, trgovinski sporovi koje je predsjednik SAD-a Donald Trump pokrenuo protiv EU-a, Kine i Turske mogli bi izokrenuti dosadašnju svjetsku trgovinu i globalne diplomatske odnose, a SAD izložiti riziku da u bliskoj budućnosti ostane bez ekonomskih i

¹² Engleska skraćena izvedena od izvornih naziva članica: Brazil, Rusija, Indija, Kina i Južnoafrička Republika.

političkih saveznika. Tu su još i mnogobrojne značajne promjene u Africi i Južnoj Americi, ali su one manje bitne za vanjsku politiku BiH. Najkraće rečeno, u posljednjih petnaest godina međunarodni odnosi su postali gotovo šizofreni. Rana¹³ je to sročio više diplomatskim rječnikom, opisavši 21. vijek kao „doba promjene paradigme u načinu na koji se vode međunarodni odnosi“.

Regionalni odnosi

U regiji Zapadnog Balkana od 2003. godine zabilježeno je više uspona i padova. Srbija se suočila s ubistvom premijera Zorana Đinđića 2003., koje je pratio period smjene nestabilnih vlada desnog centra i liberalne ljevice do sadašnje vlade desnog centra i socijalista koju predvodi Aleksandar Vučić i koja uživa značajnu podršku. Kosovo je u februaru 2008. godine proglasilo nezavisnost od Srbije. Makedonija je bila izložena nasilju i sukobima između Makedonaca i Albanaca u periodu 2010.–2015.,¹⁴ a nakon toga i između etničkih makedonskih političkih elita, čija je kulminacija bio upad u makedonski parlament aprila 2017. godine. I pored toga je ostala kandidat za članstvo u EU-u, a Evropsko vijeće je u junu 2018. donijelo zaključak da će, ako Skopje zadovolji određene uslove, u junu 2019. otvoriti pregovore o priključenju Makedonije Uniji. Nedavni pregovori s Grčkom o nazivu države mogli bi dovesti do razrješavanja toga dugotrajnog spora i omogućiti članstvo Makedonije u NATO-u. Nakon što se Uniji pridružio cijeli niz zemalja 2004. te Bugarska i Rumunija 2007., Hrvatska je 2013. godine postala njena 28. članica. Status kandidata za članstvo u EU-u dodijeljen je i Albaniji, Crnoj Gori i Srbiji. Crna Gora je 2017. nakon pokušaja državnog udara postala članicom NATO-a. Bilateralni odnosi između Hrvatske i Slovenije su narušavani u dva navrata – prvi put za vrijeme pregovora o spornome graničnom području u Piranskom zaljevu, a drugi put 2017. godine po izricanju odluke Arbitražnog suda u tome predmetu. Odnosi na relaciji Hrvatska – Srbija prošli su nekoliko ciklusa pogoršavanja praćenih pomirenjem. Iako, uz mnogo poteškoća, službeni

¹³ Rana, Kishan S. *21st Century Diplomacy A Practitioner's Guide*. Key Studies in Diplomacy. The Continuum International Publishing Group, London, 2011. str. 11.

¹⁴ Za više podataka vidjeti: https://en.wikipedia.org/wiki/2001_insurgency_in_the_Republic_of_Macedonia - pristupljeno 16. 8. 2018.

odnosi na najvišem državnom nivou uglavnom ostaju uljudni, no svaka izjava ili postupak čak i manje značajnih političkih subjekata desničarskih tendencija dovode do njihovog zatezanja.

Nemoguće je ne spomenuti uticaj presuda za ratne zločine raznim političkim i vojnim ličnostima od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i današnjega Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove (MMKS). Iako neophodna u civiliziranim društvima, svaka odluka tih sudova ne samo da neizbježno utiče na bilateralne odnose između BiH, Hrvatske i Srbije već uzrokuje tenzije i unutar same BiH. Neupućenom posmatraču ponekad se stoga može činiti da u ovim krajevima nije završio ni Drugi svjetski rat. Ipak, određene regionalne ekonomske i političke inicijative, kao što je *Proces Brdo-Brijuni*, *Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini* (CEFTA), *Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi* (SEECP) i *Vijeće za regionalnu saradnju*, pod okriljem *Berlinskog procesa*, doprinose održavanju neophodne političke povezanosti regije. Najnoviji Samit EU – zapadni Balkan, održan u Sofiji u maju 2018. godine, još jednom je potvrdio opredijeljenost za evropsku perspektivu zemalja Zapadnog Balkana, ali za razliku od evropske perspektive kakva je ponuđena u Solunu 2003., ova iz 2018. ne predstavlja političko ohrabrenje država-kandidatima za članstvo u EU-u već prije apel na njih da se strpe dok Evropska unija ne razriješi svoje interne nesuglasice.

Mapa puta vanjske politike BiH

Bosna i Hercegovina je u 2003. godinu ušla kao članica Vijeća Evrope i objavila svoju kandidaturu za nestalnu članicu Vijeća sigurnosti UN-a. Otprilike u isto vrijeme, u martu 2003. godine, započeo je rad na *Studiji izvodljivosti*. Evropska komisija (EK) je Vijeću ministara BiH (VM) predala upitnik s 346 pitanja o ekonomskom i političkom uređenju zemlje te drugim oblastima od značaja za zaključivanje SSP-a.¹⁵ U 2007. godini Evropski sud za ljudska prava donio je presudu u općepoznatom predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* o diskriminaciji u pogledu ostvarivanja pasivnoga

¹⁵ Više informacija može se naći na: http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/default.aspx?id=9808&langTag=bs-BA - pristupljeno 26. 9. 2018.

biračkog prava. Nekoć izrazito intervencionistički, Ured visokog predstavnika (OHR) postupno gubi na značaju. U BiH su zabilježena dva zapažena pokušaja izmjene Ustava u funkciji zadovoljenja zahtjeva u oblasti ljudskih prava i unapređenja funkcioniranja države – 2006. i 2008. godine. U junu 2008. zemlja je uspješno okončala pregovore i potpisala SSP, koji je stupio na snagu 1. 6. 2015. godine; BiH je formalno podnijela zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji 15. 2. 2016.

Kada je riječ o odnosima s NATO-om, nakon *Partnerstva za mir* i *Pojedinačnog partnerskog programa*, u aprilu 2010., BiH je pozvana da se pridruži *Akcionom planu za članstvo* (MAP), zavisno od razrješenja ključnog pitanja nepokretne vojne imovine.¹⁶ Od 2009. naovamo zemlja je dala kvalitetan doprinos ne samo misijama u Afganistanu i Iraku, koje je predvodio NATO, već i nizu policijskih misija UN-a.

Nestalno članstvo u Vijeću sigurnosti UN-a 2010.–2011. predstavljalo je najznačajniji politički izazov za BiH i ona je uspješno odgovorila na njega, uprkos uvriježenoj skepsi koja je bila vidljiva iz izvještavanja medija da nije dorasla zadaći takvih međunarodnih dimenzija. Uz podršku MVP-a, Predsjedništvo BiH je izradilo više od 600 vanjskopolitičkih mišljenja i izjava o raznim pitanjima iz domena globalne politike tokom dvogodišnjeg mandata zemlje, a svega desetak odluka je osporeno po političkoj, ali ne i po pravnoj osnovi.¹⁷ I konačno, 28. 2. 2018., BiH je službeno predala odgovore na upitnik EK-a, ali nije riješila nijedno do ključnih političkih pitanja. U trenutku izrade ove analize institucije BiH rade na prikupljanju odgovora na drugi krug pitanja i zahtjeva za pojašnjenjima koje im je uputila Evropska komisija.

¹⁶ Za više informacija na engleskom jeziku vidjeti: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49127.htm# - pristupljeno 8. 5. 2018.

¹⁷ Svaki član Predsjedništva BiH koji bude preglasan ima pravo osporiti tu odluku tako što će zatražiti od Narodne skupštine RS-a, odnosno od Doma naroda Parlamenta Federacije BiH da mu daju ovlasti da uvede veto na dato pitanje. Nijedan član Predsjedništva nije iskoristio taj mehanizam u periodu kada je BiH bila nestalna članica Vijeća sigurnosti UN-a. Za više detalja vidjeti dokument *Nestalno članstvo Bosne i Hercegovine u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija 2010.-2011.: Izazovi predsjedavanja tokom januara 2011. godine*, koji je dostupan na: http://vpi.ba/wp-content/uploads/2016/05/Nestalno_clanstvo_BiH_u_Vijeću_sigurnosti_UN.pdf - pristupljeno 27. 9. 2018.

U *Strategiji* je ukratko dat osvrt na većinu navedenih pitanja na stranicama 2 i 3.¹⁸

Opći pravci iz 2003. i njihova realizacija

Ako bismo s današnjeg stanovišta ocjenjivali relevantnost ciljeva vanjske politike koji su usvojeni 2003., mogli bismo zaključiti da odgovaraju tom stadiju institucionalnog razvoja BiH. U to vrijeme ciljevi su u stvari bili definirani kao prioriteta bh. vanjske politike, tačnije:

„Vanjska politika Bosne i Hercegovine usmjerena je ka unapređenju i očuvanju trajnog mira, sigurnosti i stabilnoga demokratskog i sveukupnog državnog razvoja, odnosno uključivanju u savremene evropske, političke, ekonomske i sigurnosne integracijske tokove. U cilju promoviranja svojih strateških interesa Bosna i Hercegovina će voditi transparentnu vanjsku politiku, u saglasnosti sa sljedećim prioritetima:

- očuvanje i zaštita nezavisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine u međunarodno priznatim granicama;
- potpuna i dosljedna implementacija Općeg mirovnog sporazuma (OMS);

¹⁸ „Neke od globalnih, regionalnih i unutrašnjih promjena koje vanjska politika Bosne i Hercegovine treba uzeti u obzir su sljedeće:

- privredna nestabilnost;
- posljedice tzv. Arapskog proljeća dovele su do novih konfliktnih tačaka na Bliskom istoku i šire (...);
- izbjeglička kriza;
- zahlađenje odnosa zapadnih sila i Ruske Federacije;
- pogoršani odnosi u regiji Perzijskog zaljeva;
- ekonomski i politički rast Narodne Republike Kine te jačanje i drugih zemalja u razvoju;
- izazovi s kojima se susreće Evropska unija;
- Izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz Evropske unije;
- Hrvatska postala članica Evropske unije, zemlje u susjedstvu dobile kandidatski status;
- Crna Gora postala punopravna članica NATO-a;
- napredak Bosne i Hercegovine na putu evropskih integracija i unapređenje strukturalne saradnje s NATO-om.“

- pristupanje Bosne i Hercegovine euroatlantskim integracijskim procesima;
- učešće Bosne i Hercegovine u multilateralnim aktivnostima, posebno u sklopu sistema Ujedinjenih naroda (UN), Vijeća Evrope, Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), Organizacije islamske konferencije (OIC) i dr.;
- promocija Bosne i Hercegovina kao partnera u međunarodnim ekonomskim odnosima i aktivnosti koje će omogućiti prijem Bosne i Hercegovine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO).“

S obzirom na to da su *Opći pravci* bili na snazi petnaest godina, njihova realizacija je i premašila očekivanja, ali bi njena ocjena u martu 2008. vjerovatno dala drugačije rezultate.¹⁹ Uprkos ogromnim poteškoćama, u posljednjih deceniju i po osigurani su „trajan mir, sigurnost i stabilan demokratski (...) razvoj“ u zemlji u skladu s međunarodnim standardima; BiH je nastavila djelovati u pravcu „uključivanja u savremene evropske, političke, ekonomske i sigurnosne tokove“. „Nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine u međunarodno priznatim granicama“ očuvani su „putem potpune i dosljedne implementacije *Općega mirovnog sporazuma* (OMS)“, iako je diskutabilno u kojoj mjeri je ta provedba bila „potpuna i dosljedna“. Sa stanovišta vanjske politike ipak je od ključnog značaja da je ostvareno „učešće Bosne i Hercegovine u multilateralnim aktivnostima, posebno u sklopu sistema Ujedinjenih nacija (UN)“, što u konačnici dokazuje i njeno nestalno članstvo u Vijeću sigurnosti UN-a 2010.–2011. godine. I na kraju, i prioritet koji se tiče promocije „Bosne i Hercegovine kao partnera u međunarodnim ekonomskim odnosima“ zadovoljen je značajnim brojem bilateralnih trgovinskih i poreznih sporazuma, ali i uspješno zaključenim pregovorima o SSP-u i CEFTA-i. Intenziviranje „aktivnosti koje će omogućiti prijem

19 U funkciji procjene vanjske politike BiH u navedenom periodu više detalja o temi dostupno je u: Vuletić, Davor. Koliko zapadno BiH može otići od Balkana. Vanjskopolitički pregled br. 3. VPIBH / FES. Sarajevo, mart 2009, na: http://vpi.ba/wp-content/uploads/2016/05/Vanjskopoliticki_pregled_3.pdf. – pristupljeno 29. 9. 2018.

Bosne i Hercegovine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO)“ traje još od 2003., ali ga značajno otežavaju procedure WTO-a i obaveze BiH prema Evropskoj uniji, tako da ovo pitanje ostaje na popisu onoga što vanjska politika zemlje tek treba da postigne.

Ako se kratko osvrnemo na stvarna usmjerenja i aktivnosti vanjske politike BiH od 2003. naovamo, vidjet ćemo visok stepen realizacije aktivnosti i postupanja u skladu s osnovnim usmjerenjima koje je Predsjedništvo BiH postavilo prije petnaest godina. U bilateralnom smislu BiH je saradivala sa susjednim zemljama i unaprijedila saradnju sa članicama Vijeća za implementaciju mira (PIC), stalnim članicama Vijeća sigurnosti UN-a, državama članicama EU-a i državama članicama OIS-a. Pored toga, BiH je uložila napore na uspostavi bar osnovnih diplomatskih odnosa sa zemljama Afrike, Azije i Južne Amerike, naročito u periodu između 2008. i 2012., to jeste, prije i tokom nestalnog članstva u Vijeću sigurnosti UN-a. Bosna i Hercegovina je radila na uređenju bilateralnih odnosa i prihvaćanjem međudržavnih sporazuma u oblastima privrede, stranih ulaganja, obrazovanja, nauke, tehnologije i sporta. Kada je riječ o multilateralnom sektoru, naglasak je bio na „evropskim i transatlantskim integracijama“, pri čemu je jedan set aktivnosti stremio „institucionalizaciji odnosa s Evropskom unijom u skladu s *Procesom za stabilizaciju i pridruživanje*“, dok je drugi za „krajnji cilj“ imao „institucionaliziranje odnosa sa Sjevernoatlantskim vojnim savezom – NATO-om“, ali se „prvenstveno usmjeravajući ka uključivanju BiH u program *Partnerstvo za mir*“. Bosna i Hercegovina je također intenzivirala svoje učešće u SEECP-u, Centralnoevropskoj inicijativi (CEI), Inicijativi za saradnju u jugoistočnoj Evropi (SECI), Jadranskojonoj inicijativi (JJI) i OIS-u, u skladu s pravcima utvrđenim 2003. godine. U pogledu „zaštite interesa državljana BiH u inostranstvu“ država je zaključila niz bilateralnih sporazuma u oblasti konzularne zaštite, zaštite iz domena radnog prava i zaštite imovine njenih državljana u stranim zemljama. Sklopila je tri sporazuma o dvojnomo državljanstvu – s Hrvatskom, Srbijom i Švedskom. Sporazum s Crnom Gorom, nažalost, već nekoliko godina je u *završnoj fazi*. Naša zemlja je sklopila sporazum o uzajamnom zastupanju

u pružanju konzularne zaštite i usluga u trećim zemljama sa Srbijom 2012. i Crnom Gorom 2014. godine. I na kraju, i „liberalizacija viznog režima za građane BiH“, kao posljednja odredba *Općih pravaca*, ostvarena je do kraja 2010. godine. Prema tome, može se reći da su prioriteti i aktivnosti utvrđeni 2003. godine *Općim pravcima* u potpunosti realizirani zahvaljujući neočekivano dugim rokovima koji su otvorili prostor za ostvarenje tako vanrednih rezultata.

Nova strategija – ciljevi i sve ostalo

Za razliku od dokumenta *Opći pravci*, koji je nabrajao *prioritete vanjske politike* BiH, u *Strategiji vanjske politike BiH 2018.–2023.* ne navode se konkretni ciljevi, već se oni daju izvesti iz odredbi potpoglavlja *Načela vanjske politike Bosne i Hercegovine* i *Stupovi vanjske politike Bosne i Hercegovine*. Prema tome, svako poređenje ciljeva utvrđenih u okviru *Strategije* s ciljevima određenim drugim aktima koje je BiH dužna provoditi, odnosno koje će biti dužna da provodi kako napreduje na svome euroatlantskom putu, zasnivat će se na analizi navedenih potpoglavlja, s težištem na pitanju njihovog mogućeg uticaja na unutrašnje i vanjske odnose u ekonomskom i sigurnosnom smislu.

U *Strategiji* se navodi da „za kredibilitet vanjske politike Bosne i Hercegovine i njeno legitimno provođenje svako istupanje vanjskopolitičkog karaktera u ime BiH treba biti zasnovano na načelu konsenzusa, u skladu s ustavnim uređenjem Bosne i Hercegovine“. Njome se utvrđuje i da BiH „treba da djeluje u skladu s obavezama koje proističu iz zaključenih i prihvaćenih sporazuma i drugih međunarodnih instrumenata te članstva u međunarodnim organizacijama i asocijacijama“. I na kraju, *Strategijom* se poziva na načela reciprociteta, miroljubive saradnje i nemiješanja u unutrašnje poslove drugih država. Ključna načela u vezi s provođenjem politike su „efikasnost rada, odgovornost za rezultate i transparentnost, u skladu s općeprihvaćenim principima međunarodnog prava i općim načelima diplomatske prakse“.

Strategijom se uvode *stupovi vanjske politike* kao „strateški pravci djelovanja vanjske politike Bosne

i Hercegovine“ koje je neophodno posmatrati „ne kao statične opise“ već kao „dinamičke trajektorije“. Ti stupovi su sljedeći:

- sigurnost i stabilnost,
- ekonomski prosperitet,
- zaštita interesa državljana BiH u inostranstvu i međunarodnopravna saradnja,
- promocija Bosne i Hercegovine u svijetu.

Detaljnija analiza teksta ukazuje na nekoliko prioritarnih ciljeva i mogućih izazova.

Nastavak kretanja ka punopravnom članstvu u EU naspram unutrašnje politike

Prvi stup – *Sigurnost i stabilnost* – pridaje naročit značaj Evropskoj uniji. Vanjska politika BiH u budućnosti će posebnu pažnju posvećivati inicijativama spomenutim u dokumentu Evropske komisije pod nazivom *Vjerodostojna perspektiva proširenja za zapadni Balkan i pojačano angažiranje Evropske unije na zapadnom Balkanu*.²⁰ Predmetne inicijative se odnose na:

- pojačanu podršku vladavini prava;
- jačanje angažiranosti u oblasti sigurnosti i migracija;
- podršku društveno-ekonomskom razvoju;
- na unapređenje saobraćajnih i energetskih veza;
- pokretanje Digitalne agende za zapadni Balkan;
- podršku pomirenju i dobrosusjedskim odnosima.

Strategijom se, dakle, predviđa da BiH aktivno prati ZVSP EU. U tom pogledu potrebno je dodatno unaprijediti bilateralne odnose s državama

²⁰ Saopćenje Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija: *Vjerodostojna perspektiva proširenja za zapadni Balkan i pojačano angažiranje EU-a na zapadnom Balkanu*. COM(2018) 65 – konačna verzija, Strasbourg, 6. 2. 2018, dostupno na: http://dei.gov.ba/dei/media_servis/vijesti/default.aspx?id=19413&langTag=bs-BA – pristupljeno 30.9.018.

članicama EU, a diplomatsko-konzularna mreža BiH treba se aktivirati u oblasti javne diplomatije s ciljem povećanja vidljivosti pozitivnih razvoja u zemlji. Na finansijsku podršku EU-a se gleda kao na vrijedan doprinos privrednom razvoju i unapređenju infrastrukture u BiH. Autori *Strategije* pod ovim vjerovatno podrazumijevaju *Instrument pretpristupne pomoći* (IPA) i druge programe pomoći Zajednice.

Kada je riječ o dosadašnjim odnosima između BiH i EU-a, ključni dokument je SSP.²¹ Osnovne obaveze iz domena vanjske politike koje je BiH preuzela potpisivanjem tog sporazuma uređene su u okviru njegove prve četiri glave. U sklopu *Glave I. – Opći principi* – BiH se obavezuje da će njene javne politike biti usmjerene na ostvarenje međunarodnoga i regionalnog mira i stabilnosti,²² razvoj dobrosusjedskih odnosa, poštivanje ljudskih i prava manjina, četiri vida slobode kretanja u EU-u²³ te borbu protiv organiziranog kriminala, korupcije i terorizma.²⁴ Član 8. predviđa da će se pridruživanje „provoditi postupno i bit će u potpunosti ostvareno u prijelaznom periodu od najviše šest godina“.

Pitanja koja se odnose na dobrosusjedske odnose, poštivanje ljudskih i manjinskih prava i borbu protiv organiziranog kriminala, korupcije i terorizma mogla bi se odraziti na unutrašnje i vanjske odnose zemlje s aspekta ekonomije i sigurnosti. Iako sva uživaju deklarativnu podršku političkih krugova u BiH, kao i u okviru same *Strategije*,

21 Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne, i Bosne i Hercegovine, s druge strane. Službeni glasnik Evropske unije, br. L 164/2 od 30. 6. 2015., dostupan na: http://www.dei.gov.ba/dei/direkcija/sektor_strategija/sporazum/glavni_text/default.aspx?id=19160&langTag=bs-BA – pristupljeno 29.9.2018.

22 Član 5. – Međunarodni i regionalni mir i stabilnost, razvoj dobrosusjedskih odnosa i poštivanje ljudskih i manjinskih prava od suštinskog su značaja za Proces stabilizacije i pridruživanja. Zaključenje i provođenje ovog sporazuma zavisi od uslova Procesa stabilizacije i pridruživanja i zasniva se na pojedinačnim dostignućima Bosne i Hercegovine.

23 Član 6. – Bosna i Hercegovina opredijeljena je za nastavak i jačanje saradnje i dobrosusjedskih odnosa s drugim zemljama u regiji, uključujući i odgovarajući nivo uzajamnih ustupaka u pogledu kretanja osoba, robe, kapitala i usluga, kao i razvoj projekata od zajedničkog interesa, naročito onih koji se odnose na borbu protiv organiziranog kriminala, korupcije, pranja novca, ilegalnih migracija i trgovine, uključujući posebno trgovinu ljudima, oružjem malog kalibra i lakim naoružanjem kao i nedozvoljenim drogama. Ova opredijeljenost je ključni faktor razvoja odnosa i saradnje između Zajednice i Bosne i Hercegovine koja doprinosi regionalnoj stabilnosti.

24 Član 7. – Strane ponovo potvrđuju važnost koju pridaju borbi protiv terorizma i provođenju međunarodnih obaveza u ovoj oblasti.

primjera radi, izjave visokih političkih zvaničnika, kako iz BiH, tako i iz susjednih zemalja, stalno dovode u pitanje dobrosusjedske odnose. Susjedi BiH uvijek iznova naglašavaju da poštuju njen suverenitet, ali je u stvarnosti i dalje tretiraju kao područje na kome mogu provoditi vlastite strategije vanjske politike.²⁵ Ovo stvara tenzije koje podrivaju ono što je nekoć bilo *jedinstveno društvo*. Unutrašnje političke strukture računaju na sve vještački kreirane razlike kako bi osigurale političku podršku širenjem straha, podozrenja, pa čak i mržnje prema *drugim konstitutivnim narodima*. Bosna i Hercegovina, dakle, ne može služiti kao primjer kada je riječ o poštivanju ljudskih i manjinskih prava u skladu s međunarodnim standardima. Pored toga, organizirani kriminal i korupcija i dalje su ključne sistemske boljke koje onemogućavaju propisno funkcioniranje države. U takvim uslovima ispunjenje obaveza predviđenih *Glavom I.* i dalje će nailaziti na značajne izazove u pogledu unutrašnje sigurnosti, ali i u privrednom smislu jer poslovanje zavisi od postojanja sigurnog okruženja. Ovo u konačnici vodi porastu trenda depopulacije BiH, čiji građani, bez obzira na njihovu etničku i političku pripadnost, u sve većem broju napuštaju zemlju u potrazi za boljim perspektivama i stabilnošću.

Glava II. – Politički dijalog – već počinje propisivati detaljnije uslove, pa se tako tragom člana 10. (2) (b) očekuje „sve veće približavanje stavova strana o međunarodnim pitanjima, uključujući pitanja u pogledu ZVSP-a, uz razmjenu informacija prema potrebi, posebno o pitanjima koja bi mogla suštinski uticati na strane“.²⁶ Isti član još eksplicitnije

25 Jedini izuzetak je Crna Gora.

26 Član 10. – 1. Politički dijalog između strana dalje će se razvijati u smislu ovog sporazuma. Političkim dijalogom pratit će se i jačati bliski odnosi između Evropske unije i Bosne i Hercegovine te doprinositi uspostavljanju bliskih veza solidarnosti i novih oblika saradnje između strana.

2. Političkim dijalogom posebno se unapređuje:

- (a) puna integracija Bosne i Hercegovine u zajednicu demokratskih država i postupno približavanje Evropskoj uniji;
- (b) sve veće približavanje stavova strana o međunarodnim pitanjima, uključujući pitanja u pogledu ZVSP-a, uz razmjenu informacija prema potrebi, posebno o pitanjima koja bi mogla suštinski uticati na strane;
- (c) regionalna saradnja i razvoj dobrosusjedskih odnosa;
- (d) zajednički stavovi o sigurnosti i stabilnosti u Evropi, uključujući saradnju u oblastima obuhvaćenim ZVSP-om Evropske unije.

nalaže napore na suzbijanju širenja oružja za masovno uništenje.²⁷

U kontekstu vanjske politike „sve veće približavanje stavova strana o međunarodnim pitanjima, uključujući pitanja u pogledu ZVSP-a“, predstavlja moguću tačku pucanja usljed razlika u političkim preferencijama unutar BiH. Stavovi ZVSP-a o Iranu, Izraelu, Palestini, Rusiji, Siriji, Turskoj ili Ukrajini mogli bi uzrokovati kontroverze i nedosljednost u vanjskoj politici ako bi ona odražavala tradicionalno razmimoilaženje stavova *etničkih politika* unutar zemlje zasnovanih na prošlosti. Na kraju, sve se svodi na postojanje neophodne političke volje da se navedenim pitanjima pristupi s namjerom nalaženja *najmanjega zajedničkog nazivnika*, kao što su sigurnost i stabilnost.

Glava III. – Regionalna saradnja – uvodi prekograničnu dimenziju i obavezu potpunog provođenja postojećih bilateralnih sporazuma o slobodnoj trgovini i CEFTA-e.²⁸ Pored toga, ona uspostavlja i okvir za odnose BiH s drugim zemljama koje su

27 3. Strane smatraju da širenje oružja za masovno uništenje (OMU) i sredstava njegove dostave, i državnim i nedržavnim akterima, predstavlja jednu od najozbiljnijih prijetnji međunarodnoj stabilnosti i sigurnosti. Strane su saglasne da sarađuju i doprinose u borbi protiv širenja oružja za masovno uništenje te sredstava njegove dostave dosljednim ispunjavanjem svojih postojećih obaveza koje proizlaze iz međunarodnih ugovora i sporazuma o razoružanju i neširenju, kao i drugih relevantnih međunarodnih obaveza i njihovim provođenjem na nacionalnom nivou. Strane su saglasne da ova odredba bude bitan element ovog sporazuma i dio političkog dijaloga koji će pratiti i konsolidirati ove elemente.

Strane su nadalje saglasne da sarađuju i doprinose suprotstavljanju širenja oružja za masovno uništenje te sredstvima njegove dostave:

(a) preduzimanjem koraka za potpisivanje, ratifikaciju ili pristupanje, zavisno od situacije, te punim provođenjem svih drugih relevantnih međunarodnih instrumenata;

(b) uspostavljanjem djelotvornog sistema nacionalne kontrole izvoza, kojim se kontrolira izvoz i tranzit robe srodne OMU-u, uključujući kontrolu krajnjeg korištenja tehnologija dvostruke namjene, koji sadrži djelotvorne sankcije za kršenje kontrole izvoza.

Politički dijalog o ovom pitanju može se odvijati na regionalnoj osnovi.

28 Član 14. – U skladu sa svojom opredjeljenošću za međunarodni i regionalni mir i stabilnost kao i za razvoj dobrosusjedskih odnosa, Bosna i Hercegovina aktivno će promovirati regionalnu saradnju. Programi pomoći Zajednice mogu podržati projekte koji imaju regionalnu ili prekograničnu dimenziju.

Uvijek kada Bosna i Hercegovina namjerava jačati saradnju s nekom od zemalja navedenih u čl. 15., 16. i 17., ona će o tome obavijestiti i konsultirati Zajednicu i njene države članice u skladu s odredbama utvrđenim u Glavi X.

Bosna i Hercegovina će u potpunosti provoditi bilateralne sporazume o slobodnoj trgovini o kojima je pregovarano u skladu s Memorandumom o razumijevanju o liberalizaciji trgovine i trgovinskim olakšicama koji je Bosna i Hercegovina potpisala u Bruxellesu 27. juna 2001. godine, i sa Sporazumom o slobodnoj trgovini u Centralnoj Evropi, potpisanim u Bukureštu, 19. decembra 2006. godine.

potpisale SSP sa EU.²⁹ Nadalje, BiH se obavezuje da sarađuje s ostalim zemljama obuhvaćenim *Procesom stabilizacije i pridruživanja* (PSP),³⁰ a od nje se očekuje da sarađuje i sa zemljama koje nisu obuhvaćene PSP-om, odnosno zemljama koje su uspostavile carinsku uniju s EU-om, poput Turske.³¹

Zahtjevi iz *Glave III.* mogu se odraziti na unutrašnju i vanjsku politiku, kako s aspekta privrede, tako i u vezi s ispunjenjem obaveza iz *Glave II.* Primjera radi, sankcije protiv Rusije ili sposobnost BiH da se nosi s uslovima propisanim CEFTA-om

29 Član 15. – Saradnja s drugim zemljama koje su potpisale Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju:

Nakon potpisivanja ovog sporazuma, Bosna i Hercegovina započet će pregovore sa zemljama koje su već potpisale Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju radi zaključenja bilateralnih ugovora o regionalnoj saradnji čiji je cilj povećanje obima saradnje između tih zemalja.

Glavni elementi ovih ugovora bit će:

(a) politički dijalog;

(b) uspostavljanje prostora slobodne trgovine u skladu s odgovarajućim odredbama WTO-a;

(c) uzajamni ustupci u pogledu kretanja radnika, prava poslovnog nastanjanja preduzeća, pružanja usluga, tekućih plaćanja i kretanja kapitala, kao i drugih politika vezanih za kretanje osoba, na nivou predviđenom ovim sporazumom;

(d) odredbe o saradnji u drugim oblastima bez obzira da li su obuhvaćene ovim sporazumom ili ne, naročito u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova.

Po potrebi, ovi ugovori sadržavat će odredbe o uspostavljanju potrebnih institucionalnih mehanizama.

Ovi ugovori bit će sklopljeni u roku od dvije godine od stupanja na snagu ovog sporazuma. Spremnost Bosne i Hercegovine da zaključi ove ugovore bit će uslov za daljnji razvoj odnosa između Evropske unije i Bosne i Hercegovine.

Bosna i Hercegovina pokrenut će slične pregovore s ostalim zemljama u regiji kada one potpišu Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

30 Član 16. – Saradnja s ostalim zemljama obuhvaćenim Procesom stabilizacije i pridruživanja:

Bosna i Hercegovina nastavit će regionalnu saradnju s ostalim zemljama koje su obuhvaćene Procesom stabilizacije i pridruživanja u nekim ili u svim oblastima saradnje koje obuhvata ovaj sporazum, naročito u onim koje su od obostranog interesa. Ta saradnja uvijek će biti u skladu s principima i ciljevima ovog sporazuma.

31 Član 17. – Saradnja s drugim zemljama kandidatima za pristup Evropskoj uniji, koje nisu obuhvaćene Procesom stabilizacije i pridruživanja:

1. Bosna i Hercegovina treba jačati saradnju i zaključiti ugovor o regionalnoj saradnji sa svakom drugom zemljom kandidatom za pristup Evropskoj uniji koja nije obuhvaćena Procesom stabilizacije i pridruživanja u bilo kojoj oblasti saradnje koju obuhvata ovaj sporazum. Takav ugovor trebalo bi da ima za cilj postepeno usklađivanje bilateralnih odnosa između Bosne i Hercegovine i te zemlje s relevantnim segmentom odnosa između Zajednice i njenih država članica i te zemlje.

2. Prije isteka prijelaznog perioda iz člana 18. (1) Bosna i Hercegovina će s Turskom, koja je uspostavila carinsku uniju sa Zajednicom, na obostrano korisnoj osnovi, zaključiti sporazum o uspostavljanju prostora slobodne trgovine u skladu s članom XXIV. GATT-a 1994. te o liberalizaciji poslovnog nastanjanja i pružanja usluga između njih na nivou koji odgovara ovom sporazumu, u skladu s članom V. GATS-a.

u kontekstu njenih ranije opisanih političkih poteškoća sa susjedima mogli bi se pokazati problematičnima.

I na kraju, *Glava IV. – Slobodno kretanje robe* – ukazuje na efekte odnosa između BiH i EU-a u pogledu mogućeg članstva BiH u WTO-u.³²

Aktiviranje i provođenje MAP-a naspram vojne neutralnosti

U *Strategiji* se kao sljedeći ključni aspekt sigurnosti i stabilnosti u BiH prepoznaje provođenje aktivnosti u odnosu na NATO, za koje se navodi da ostaju „prioritet institucija Bosne i Hercegovine”. Pri tome, međutim, „prioritetne aktivnosti bit će prvenstveno usmjerene ka aktivaciji i provođenju MAP-a” u okvirima ustavnopravnog uređenja zemlje i u skladu sa Zakonom o odbrani BiH. Strategija predviđa nastavak aktuelnih programa saradnje s NATO-om koji će pomoći ostvarenju potrebnog nivoa „opremljenosti i interoperabilnosti, kompatibilnosti (Oružanih snaga BiH) i njihove sposobnosti za izvršenje zajedničkih i kombiniranih operacija s partnerima”. Ovakvo stajalište potvrđuje i odluka Predsjedništva BiH da 2016. godine usvoji dokument *Pregled odbrane*, a potom i *Plan razvoja i modernizacije Oružanih snaga Bosne i Hercegovine 2017.–2027.*, koji bi trebalo da zadovolje potrebe strategije vanjske politike do 2023. godine, međutim, još uvijek nije došlo do *uslovne aktivacije MAP-a* kao osnovnog strateškog dokumenta za uređenje daljnjih odnosa između BiH i NATO-a.

Narodna skupština RS-a donijela je rezoluciju o proglašenju vojne neutralnosti tog bh. entiteta kao prvi korak ka eventualnom raspisivanju referendumu o mogućem priključenju NATO-u, a Vlada RS-a ne samo politički već i pravnim putem osporava zahtjev za uknjiženje u korist države perspektivnih vojnih lokacija koje se nalaze na području entiteta. Za sada je ovo pitanje sporno samo u okvirima BiH i sve njegove potencijalne implikacije po

vanjske odnose privremeno su otklonjene dozvoljavanjem rada na MAP-u, koji sam po sebi nije problematičan, kao što je to potvrdio i predsjednik RS-a Milorad Dodik u razgovoru za dnevne novine *Oslobođenje* 23. 4. 2018.³³ Ovo bi, ipak, zasigurno moglo predstavljati tačku spoticanja za vanjsku politiku BiH u budućnosti i ako MAP, kao sljedeći korak ka punopravnom članstvu u NATO-u, bude kompletiran do 2023. godine, to bi se moglo odraziti na privredu i stabilnost zemlje.

Ostale odredbe iz podglave *Sigurnost i stabilnost* ponavljaju ranija opća stajališta u vezi s borbom protiv terorizma te regionalnom, bilateralnom i multilateralnom saradnjom i ne razlikuju se suštinski od *Općih pravaca* iz 2003. godine.

Posvećenost vrijednostima UN-a

Strategijom se dotiče i *Program održivog razvoja do 2030.*, tzv. *Agenda 2030.*, odnosno *Ciljevi održivog razvoja* (COR) u jednom stavu na stranici 10. Uprkos veoma idealističnom izboru riječi, COR predstavlja „univerzalan poziv na akciju kako bi se okončalo siromaštvo, zaštitila planeta i osigurao mir i prosperitet za sve ljude”.³⁴ Sedamnaest ciljeva koji se primjenjuju od januara 2016. godine zamijenilo je *Milenijske razvojne ciljeve* te se proširilo na dodatne oblasti kao što su klimatske promjene, ekonomska nejednakost, inovacije, odgovorna potrošnja te mir i pravda, između ostalih prioriteta.

Službeni je stav Razvojnog programa UN-a (UNDP) da će COR „nastaviti usmjeravati politiku djelovanja i raspodjelu sredstava UNDP-a u narednih 15 godina. Kao vodeća razvojna agencija UN-a, UNDP je u jedinstvenoj poziciji da pomogne ispunjenje ciljeva svojim djelovanjem u oko 170 zemalja i područja”.³⁵ Za potrebe utvrđivanja polazne pozicije zemalja u odnosu na 17 ciljeva izrađen je COR indeks. Indeks će kasnije služiti i za

32 Član 18.

1. Zajednica i Bosna i Hercegovina postepeno će uspostaviti područje slobodne trgovine u periodu od najviše pet godina, počevši od stupanja na snagu ovog sporazuma, u skladu s odredbama ovog sporazuma i u skladu s odredbama GATT-a 1994. te WTO-a. Pritom će uzeti u obzir posebne uslove utvrđene u daljnjem tekstu.

33 Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/dosjei/intervjui/milorad-dodik-tek-ulazim-u-najbolje-godine-za-politiku-357983> – pristupljeno 24. 4. 2018.

34 Dostupno na: http://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/en/home/sustainable-development-goals.html - pristupljeno 5. 5. 2018.

35 Ibid.

poređenje i praćenje ostvarenog napretka. Kosić navodi sljedeće:³⁶

„Prema ovom indeksu, BiH se nalazi na 73. mjestu od ukupno 149 zemalja, s indeksom od 59,9. Ovo je najniži indeks ne samo među državama zapadnog Balkana već i u Europi. To znači da je BiH, u prosjeku, na 59,9% puta da postigne najbolje moguće rezultate u postizanju 17 ciljeva održivog razvoja i da će morati napraviti najviše posla u provedbi ovih ciljeva od svih zemalja u Europi.“

Pokrenute su određene aktivnosti, no definiranje COR-a u BiH je tek u začetima.³⁷ U svom analitičkom izvještaju Ured UNDP-a u BiH zaključuje „da postoje slabe poveznice za 8 od 17 ciljeva održivog razvoja (1, 3, 4, 8, 9, 10, 16. i 17.) te u 19 od 169 zadanih rezultata“.³⁸

U *Strategiji* se naglašava kako se BiH obavezala da će pokrenuti proces sistematskog praćenja ispunjenja ovih obaveza. Prisustvujući višesektorskoj radionici na temu *Ciljevi održivog razvoja u BiH*, održanoj 29. 5. 2018. godine, Dragan Čović, član Predsjedništva BiH, objavio je da želi pozvati susjede iz Crne Gore i Hrvatske na iduću sjednicu Predsjedništva BiH kako bi narednih mjesec dana razgovarali isključivo o *Agendi 2030*.³⁹

Nekima od 17 ciljeva dobro bi došla podrška *Strategije vanjske politike*, s obzirom na to da se većina njih bavi problematikom zaštite životne sredine i, prema tome, odnose se na provođenje različitih međunarodnih sporazuma u toj oblasti. Ostvarenju cilja br. 3 – *Zdravlje i blagostanje* – moguće

³⁶ Kosić, Igor. *Ciljevi održivog razvoja u BiH. Reformski procesi u koje su svi uključeni*. VPIBH / FES, decembar, 2016. Dostupno na: http://www.fes.ba/files/fes/pdf/publikationen/2017/Finalna%20BOS_2.compressed.pdf – pristupljeno 26. 9. 2018.

³⁷ Kosić navodi: „Uredi UN-a u BiH trenutno pružaju podršku vladama da definiraju modalitete nacionalnih izvještaja, uključujući i vremenski period i doprinose svih aktera. Ured UNDP-a u BiH radi na prioritizaciji COR-a kroz niz interaktivnih radionica pod nazivom Zamisli 2030. Radionice se održavaju u gradovima širom Bosne i Hercegovine; u njima učestvuju predstavnici državnih, entitetskih i lokalnih institucija te članovi civilnog društva i akademske zajednice (osobna komunikacija, 2016).“

³⁸ Ibid. str. 14

³⁹ Dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/dragan-covic-na-izbornim-plakatima-svi-trebaju-naznaciti-un-agendu-2030/180529026> – pristupljeno 29. 5. 2018.

je pomoći sklapanjem bilateralnih sporazuma o socijalnom i zdravstvenom osiguranju te pristupanjem evropskim donorskim mrežama. *Kvalitetno obrazovanje* (cilj br. 4) može se dovesti u korelaciju s pristupom programima Zajednice kao što je *Erasmus*, odnosno bilateralnim sporazumima u sektoru obrazovanja i poticanjem veće saradnje univerziteta iz regije u oblasti obrazovanja i naučnoistraživačkog rada. Cilj br. 6 – *Čista voda i sanitarni uslovi* – povezan je s prekograničnom zaštitom rijeka i jezera, kvalitetnim vodosnabdjevanjem i ekološkim upravljanjem otpadom u graničnim područjima. Budućnost cilja br. 7 – *Pristupačna energija iz čistih izvora* – mogla bi se vidjeti u realizaciji međunarodnih i projekata finansiranih iz IPA sredstava za izgradnju kapaciteta obnovljivih izvora energije poput vjetroparkova i solarnih kolektora. *Dostojanstven rad i ekonomski rast* (8) na ovom cilju bi se moglo raditi kroz učešće BiH u Međunarodnoj organizaciji rada (ILO) i aktivnosti u okviru WTO-a. *Očuvanje klime* (cilj br. 13) povezano je s usvajanjem, predstavljanjem i provođenjem relevantnih međunarodnih sporazuma, kao što je *Protokol iz Kyota*. Podrška provođenju međunarodnih sporazuma i konvencija o zaštiti biološke raznolikosti vodenoga i kopnenog svijeta mogla bi pomoći u ostvarenju cilja br. 14 – *Očuvanje vodenog svijeta* – i br. 15 – *Očuvanje života na zemlji*.

Mir, pravda i snažne institucije (cilj br. 16) povezani su s obavezama država članica u okviru *Povelje UN-a i Opće deklaracije o ljudskim pravima UN-a* (ODLJP) i iziskuju sprečavanje sukoba, povećanje stabilnosti i zaštitu ljudskih prava. Neke aktivnosti u funkciji ostvarenja ovog cilja uzajamno se nadopunjavaju s obavezama BiH iz SSP-a. To uključuje jačanje vladavine prava i efikasnog upravljanja, unapređenje ljudskih prava i smanjenje tokova nezakonitog oružja.⁴⁰

⁴⁰ „Mir, stabilnost, ljudska prava i efikasno upravljanje koje počiva na vladavini prava bitni su katalizatori održivog razvoja. Danas živimo u svijetu u kome razlike postaju sve veće. Neki regioni uživaju u stalnom miru, sigurnosti i prosperitetu, dok se drugi nalaze u naizgled neprekidnom ciklusu sukoba i nasilja. Sigurno je da ta situacija nije neizbježna i da se mora riješiti. Visoka stopa oružanog nasilja i nesigurnosti destruktivno utiču na razvoj zemlje, što se negativno odražava na privredni rast i za posljedicu ima dugogodišnja neslaganja među zajednicama, koja mogu trajati generacijama. Seksualno nasilje, kriminalitet, eksploatacija i mučenje prisutni su tamo gdje se javljaju sukobi ili gdje nema pravne države, a zemlje imaju obavezu da preduzmu mjere kako bi zaštitile najugroženije. Svrha Ciljeva održivog razvoja je značajno smanjenje svih oblika nasilja i rad s vladama i zajednicama na nalaženju trajnih rješenja

Potcrtavajući značaj stvarnog partnerstva u prihvaćanju i provođenju ove globalne aktivnosti pod okriljem UN-a kao preduslova za ostvarenje bilo kog COR-a, cilj 17 – *Partnerstvom do ciljeva* – predstavlja još jednu bitnu sponu sa *Strategijom*.⁴¹

Ako želi ostati predana vrijednostima UN-a, BiH se mora upustiti u ozbiljniju procjenu COR-a, a prepoznavanje tih ciljeva u okviru *Strategije vanjske politike* je svakako dobar prvi korak.

Neki od spomenutih ciljeva održivog razvoja mogli bi se odraziti na unutrašnju i vanjsku politiku u pogledu sigurnosti i ekonomije. Konkretno, ciljevi koji se tiču zaštite životne sredine, čiste vode, očuvanja života na zemlji, odnosno vodenog svijeta, mogli bi uzrokovati određene vanjskopolitičke probleme. Primjer toga je odluka Vlade Hrvatske o odlaganju nuklearnog otpada na granici s BiH nasuprot Nacionalnom parku *Una*. Slično tome, zajednički projekat BiH i Crne Gore *Gornji horizonti* u oblasti energetike mogao bi dovesti do preusmjeravanja vodenih tokova a time i uništenja biološke raznovrsnosti na obuhvaćenom području. Tu su i stalni sporovi oko finansijskih nadoknada koje Hrvatska i Srbija duguju BiH za korištenje hidrocentrijala bh. jezera za svoje hidroelektrane. Generalno uzevši, ciljevi 16 i 17 mogli bi predstavljati izazove za BiH zbog njene složene administrativne i strukture vlasti te unutrašnje političke dinamike; ipak, preuranjeno je donositi bilo kakve konačne zaključke s obzirom na to da su UNDP i

za sukobe i nesigurnost. Jačanje vladavine prava i promocija ljudskih prava su ključ ovog procesa, kao i smanjenje nezakonitih tokova oružja i veće učešće zemalja u razvoju u institucijama globalnog upravljanja." Dostupno na: http://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/bs/home/post-2015/sdg-overview/goal-16.html – pristupljeno 29. 9. 2018.

41 „Ciljevi održivog razvoja mogu se realizirati samo uz snažnu opredijeljenost za globalno partnerstvo i saradnju. Iako je u periodu 2011.–2014. godine zvanična pomoć razvijenih zemalja za razvoj porasla za 66%, zbog humanitarnih kriza do kojih su doveli sukobi i elementarne nepogode i dalje je potrebno osigurati finansijske resurse i pomoć. Mnogim zemljama potrebna je zvanična pomoć za razvoj za podsticanje rasta i trgovine. Današnji svijet je povezaniji nego ikada ranije. Bolja dostupnost tehnologije i znanja bitna je za razmjenu ideja i unapređenje inovacije. Politike koordinacije, koje zemljama u razvoju služe kao pomoć u otplati duga, i promocija investicija u najnerazvijenijim zemljama nužne su za postizanje održivog rasta i razvoja. Cilj je unaprijediti saradnju na liniji Sjever-Jug i Jug-Jug podrškom nacionalnim planovima za postizanje svih ciljeva. Promocija međunarodne trgovine i pomoć zemljama u razvoju da povećaju izvoz elementi su postizanja univerzalnog i pravičnog trgovinskog sistema koji počiva na pravilima, korektnosti i otvorenosti i koristi svima.“ Dostupno na:

http://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/bs/home/post-2015/sdg-overview/goal-17.html – pristupljeno 29. 9. 2018.

druge relevantne ustanove tek započele procjenu COR-a u BiH.

Zaključci i preporuke

Bilo bi pogrešno tvrditi da BiH nije iskoristila svoja iskustva u vanjskim poslovima u izradi nove *Strategije vanjske politike BiH 2018.–2023.* koja bi mogla odgovoriti na izazove koji slijede u narednih pet godina, ali je *Strategija* isto tako daleko od toga da predstavlja koherentan tekst, što bi opet mogla biti posljedica složenih unutrašnjih odnosa te činjenice da je izrađivana u okolnostima umijeća mogućega. Uopćeno gledano, dokument bi mogao biti bolje strukturiran, uz utvrđivanje jasnih pravaca na kraju teksta koji bi odredbe stavili u kontekst njihove realizacije.

Strategijom bi trebalo uspostaviti jasnu vezu između raspoloživih resursa i oblika djelovanja, s jedne, i ciljeva koje nastoji ostvariti, s druge strane. Štaviše, mora se utvrditi redoslijed prioriteta tih ciljeva da bi se odabrao odgovarajući vid djelovanja za njihovo ostvarenje, a raspoloživi resursi što pametnije iskoristili. U istom duhu predlagači moraju biti svjesni ograničenja *Strategije* te imati u vidu njene potencijalne učinke i odgovore drugih međunarodnih aktera.

Strategijom se nalaže i daljnja procjena obaveza BiH u svakoj od strateških oblasti koje se tiču odnosa s EU-om, NATO-om i WTO-om, te aktivnosti u vezi s UN-ovim *Programom održivog razvoja do 2030.* Navedene procjene trebale bi izvršiti nadležne bh. institucije.

Ključne preporuke moguće je podijeliti na opće i konkretne.

Opće preporuke

- Sljedeći saziv vlasti trebalo bi da zadrži *Strategiju* u cilju održavanja kontinuiteta, ali aktivnije treba uključiti stručnu i akademsku zajednicu u procjenu uticaja *Strategije* na učinke MVP-a nakon godinu dana njene primjene, u funkciji ostvarenja daljnjih poboljšanja.

- Potrebno je do kraja 2020. godine prilagoditi, odnosno revidirati *Strategiju* kako bi bila koherentnija i jasnije odražavala formu službenog dokumenta.
- *Strategiju* je potrebno konkretizirati tako da pruža jasna usmjerenja vanjske politike BiH, uz nuđenje općih smjernica za rješavanje mogućih problema koji su prepoznati u okviru dokumenta a zasnovano na prioritizaciji interesa Bosne i Hercegovine.
- Potrebno je posvetiti više pažnje rješavanju molbe BiH za pridruživanje WTO-u te ulagati više resursa u bilateralne pregovore s Brazilom i Ukrajinom o ovom pitanju.
- Treba uspostaviti međuinstitucionalnu radnu grupu koja bi procijenila uticaj COR-a na buduće kreiranje vanjske politike i aktivnosti na realizaciji UN-ove *Agende 2030*.
- Također treba zaključiti bilateralne sporazume sa susjednim zemljama kojima se unapređuje život državljana BiH, kao što je sporazum o dvojnem državljanstvu s Crnom Gorom ili sporazumi o granicama s Crnom Gorom, Hrvatskom i Srbijom.

Konkretne preporuke

- Kada je riječ o SSP-u, BiH mora utvrditi svoju poziciju u slučaju nemogućnosti ispunjenja preuzetih obaveza do isteka šestogodišnjeg prijelaznog perioda 2021. godine.
 - Ministarstvo vanjskih poslova BiH treba izraditi metodologiju za ostvarenje sve većeg „približavanja stavova strana (BiH i EU) o međunarodnim pitanjima, uključujući pitanja u pogledu ZVSP-a“ i predlaganja realnih rješenja Predsjedništvu BiH.
 - Neophodno je kritički ocijeniti moguće tačke pucanja međunarodnih odnosa sa stanovišta unutrašnjeg političkog okruženja BiH i obaveznog nivoa angažiranosti (Bliski Istok, Iran, Kosovo, Rusija, Turska, Ukrajina), nadovezujući se na iskustva zemlje u sklopu njenog dvogodišnjeg mandata u Vijeću sigurnosti UN-a.
 - Predsjedništvo i Vijeće ministara BiH treba da razmotre srednjoročna (petogodišnja) i dugoročna (desetogodišnja) ulaganja u diplomatsko-konzularnu mrežu, s namjerom da se do 2028. uspostave diplomatska predstavništva na rezidencijalnoj osnovi u svim državama članicama EU-a, što podrazumijeva i dovoljna finansijska sredstva i stručne kadrove za pregovaranje, lobiranje i predstavljanje BiH kao buduće države članice EU-a.
 - Treba procijeniti mogućnost punog provođenja MAP-a i istražiti političke i ustavnopravne modalitete u odnosu na ono što bi bio naredni korak u tom smislu.
- Navedenim preporukama želimo već sada potaknuti pokretanje određenih aktivnosti kako bi se preduhitrile unutrašnje političke nesuglasice o pitanjima koja su potencijalno sporna. Zadatak nije lak, ali bi to pripremlilo Predsjedništvo BiH, MVP i druge relevantne institucije za predstojeće izazove. Opći pravac je poznat i nije se mijenjao od 2003. godine – članstvo u EU-u i WTO-u, održavanje odnosa s NATO-om, dobrosusjedski odnosi i regionalna saradnja. Mudrost je znati kako prijeći minsko polje služeći se kartom.

Bibliografija

Kosić, Igor. *Ciljevi održivog razvoja u BiH. Reformski procesi u koje su svi uključeni*. VPIBH / FES, decembar, 2016.

Nestalno članstvo Bosne i Hercegovine u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija 2010.–2011.: Izazovi predsjedavanja tokom januara 2011. godine. VPIBH, Sarajevo, 2011.

Opći pravci i prioriteti za provođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, 2003.

Rana, Kishan S. *21st Century Diplomacy A Practitioner's Guide*. Key Studies in Diplomacy. The Continuum International Publishing Group, London 2011.

Saopćenje Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskome ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija: *Vjerodostojna perspektiva proširenja za zapadni Balkan i pojačano angažiranje EU-a na zapadnom Balkanu*. COM (2018) 65 – konačna verzija, Strasbourg, 6. 2. 2018.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne, i Bosne i Hercegovine, s druge strane. Službeni glasnik Evropske unije, br. L 164/2 od 30. 6. 2015.

Strategija vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018.–2023. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, mart 2018.

Vuletić, Davor. *Koliko zapadno BiH može otići od Balkana*. Vanjskopolitički pregled br. 3. VPIBH / FES. Sarajevo, mart 2009.

Watson, Adam. *Diplomacy, the Dialogue between the States*. Taylor and Francis e -Library, 2005 (first published University paperback, Methuen & Co. Ltd 1984).

O autoru

Davor Vuletić se aktivno bavi vanjskom politikom od 2001. godine u praktičnom i akademskom obliku. Obavljao je funkcije šefa kabineta Ministra vanjskih poslova BiH i savjetnika za vanjsku politiku člana Predsjedništva BiH. Vuletić je jedan od osnivača i prvi direktor vanjsko političkog think-tanka „Vanjsko-politička inicijativa BH“, a trenutno je Predsjednik Skupštine VPI BH. Kao ekspert za Europsko pravo radio je za niz domaćih i međunarodnih konsultanskih firmi na projektima tehničke podrške u preuzimanju pravne stečevine EU u oblasti tržišne konkurencije i državnih pomoći. Postao je magistar nauka 2005. u oblasti Europskih studija pri Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Bolonji. Trenutno je doktorant na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, smjer Europsko pravo.

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | Ured u Bosni i Hercegovini
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Odgovorni:
Marius Müller-Hennig, Direktor

Tel.: +387 33 722 010
Fax: +387 33 613 505
E-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba

DTP: Filip Andronik
Štampa: Amos Graf, Sarajevo
Tiraž: 150 primjeraka

Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba.

Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine,
Sarajevo

327(497.6:4-672EU)

VULETIĆ, Davor

U susret novoj Strategiji vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018. - 2023. /
Davor Vuletić. - Sarajevo : Friedrich Ebert Stiftung, 2018. - 19 str. ; 30 cm

O autoru: str. [20]. - Bibliografija: str. 19 ; bibliografske i druge bilješke uz tekst.

ISBN 978-9958-884-66-5

COBISS.BH-ID 26567942